

4^e JAARGANG

NUMMER 6

JUNI 1968

DAAD EN GEDACHTE

orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd

de Franse
Bijlage 3
1911

DAAD

EN

GEDACHTE

BIJ ELKE BIJZONDERE HANDELING GAAT
HET DENKEN AAN HET DOEN VOORAF.
BIJ HET HANDELEN VAN KLASSEN OF
MASSA'S BLIJKT DE BETEKENIS VAN
HET HANDELEN PAS ACHTERAF. HIER
GAAT DE DAAD VOORAF AAN HET BE-
GRIP, AAN DE GEDACHTE.

van de zelfstandige arbeidzaamheid
en de zelfstandige arbeidzaamheid

DAAD EN GEDACHTE

Orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd

GEEN VASTE ABONNEMENTSPRIJS

De uitgave zal worden bekostigd uit VRIJWILLIGE bijdragen

Red. en adm.: Corn. Outshoornstraat 1', Amsterdam - W

Postgiro 307695

B E T E K E N T D E L I B E R A L I S A T I E I N D E L A N D E N

A C H T E R H E T I J Z E R E N G O R D I J N E E N

" T E R U G N A A R M A R X " ?

AAN HET FEIT, dat het 5 mei 150 jaar geleden was dat Karl Marx werd geboren, heeft ook de Vara via de televisie aandacht besteed. Nu hebben wij die uitzending niet gezien. Wel hebben wij echter gelezen wat prof. Delfgauw daarover in de Vara-gids van 27 april j.l. schreef. Nu weet de lezer wellicht, dat de katholieke prof. Delfgauw wordt beschouwd als een Marx-kenner. Hij heeft dan ook een boekje geschreven over "De jonge Marx". Wij maken ons echter sterk, dat hij van Marx weinig meer gelezen heeft dan het "Kommunistisch Manifest" en dat bijvoorbeeld boeken als "Het Kapitaal", "De burgeroorlog in Frankrijk" en "Loonarbeid en kapitaal" - om er maar enigen te noemen - voor hem in de letterlijke betekenis van het woord gesloten boeken zijn gebleven. 1) Als het anders zou zijn, als prof. Delfgauw inderdaad grondig kennis van de werken van Marx had genomen, dan zou 't onmogelijk zijn geweest zoveel absurditeiten in zo weinig tekst te debiteren. Het begint al meteen bij de aanvang van zijn stukje als hij schrijft:

"Op 5 mei zal 't 150 jaar geleden zijn, dat Karl Marx te Trier werd geboren. Een eeuw later werd door de Russische oktoberrevolutie het eerste regime in de wereld gesticht, dat zich op de leer van Marx baseerde. Nu na anderhalve eeuw zijn er vele van dergelijke regimes, maar tevens is gebleken, dat een regime zich op zeer verschillende manieren op Marx kan baseren."

Nu kan men twisten over de vraag of Marx al of niet een leer heeft ontwikkeld, een leer waarop men zich kan baseren. Wij zijn geneigd dat te ontkennen, maar belangrijk achten wij die vraag niet. Wat wél belangrijk is, is het feit, dat Marx een analyse heeft gegeven van de kapitalistische maatschappij; een analyse dus tevens van het kapitalistisch productie- en meerwaardevormingsproces. En wanneer wij die analyse van Marx lezen - te vinden in "Het kapitaal" en beknopter in het boekje "Loonarbeid en kapitaal" - dan valt er niet aan te twifelen, dat Marx tot de conclusie kwam, dat de loonarbeid het wezenskenmerk van het kapitalisme is. Men kan dat als juist accepteren of niet, maar het valt niet te ontkennen, dat het een wetenschappelijke conclusie van Marx' "leer" is. Het is dan ook zonder meer duidelijk, dat volgens de conclusies van Marx in de landen achter het zogenaamde ijzeren gordijn, alsmede in China, Cuba, enz., slechts sprake kan zijn van kapitalistische productie-systemen omdat de loonarbeid er niet is opgeheven, doch er in alle glorie is gehandhaafd. Trouwens, prof. Delfgauw zegt zelf over de opvattingen van Marx:

"Eén ding werkt gunstig voor de arbeiders: de industrie eist steeds

grotere concentraties. In de revolutie moeten deze concentraties door de werknemers overgenomen en tot gemeenschapsbezit worden gemaakt."

Nu zijn die "steeds grotere concentraties" slechts een begeleidingsverschijnsel van het kapitalisme. Het belangrijke van een modern productie-systeem is niet de "grote concentratie", maar de grote technische hoogte van het productie-apparaat. En nu vragen wij aan prof. Delfgauw: waar was in het Rusland van 1917, in het China van 1949 of in het Cuba van 1959 die grote technische hoogte van het productie-apparaat? Die was er niet, evenmin als de "steeds groter wordende concentraties". Al die landen kunnen in de betreffende tijdvakken alleen maar als agrarisch worden bestempeld, als landen waar het feodalisme nog welig tierde. Er waren in Rusland in 1917 slechts 7 à 8 miljoen proletariërs, doch meer dan driemaal zoveel arme boeren, namelijk ongeveer 25 miljoen. En het behoorde zeker niet tot de opvattingen van Marx, dat een proletarische revolutie mogelijk zou zijn in een land waar het aantal arme boeren meer dan een drievoud bedraagt van het aantal proletariërs.

In Rusland wás dan ook geen sprake van een proletarische revolutie. Daar voltrok zich in 1917 de burgerlijke revolutie, zij het niet in de klassieke vorm. Van een proletarische revolutie kon daar geen sprake zijn en de bolsjewistische partij, eenmaal aan de macht, had geen andere taak dan de opbouw van een modern kapitalisme. Zeker, het privaat-bezit werd er afgeschaft, het particuliere ondernemersdom werd vernietigd en alle productiemiddelen (industrieën zowel als de grond) werden tot staatsbezit gemaakt. Doch is staatsbezit ook gemeenschapsbezit? In genen dele, hoezeer alle staats-socialisten dat ook verkondigen. Hebben arbeiders, werkzaam bij een staatsbedrijf, soms meer in de melk te brokken dan arbeiders bij een particulier bedrijf? Elke arbeider, werkzaam bij de posterijen, bij de spoorwegen of de genationaliseerde mijnen, zal dat ten stelligste ontkennen. Want ook hij heeft over de bedrijfsvoering en over het door hem geproduceerde niets te vertellen, noch over de hoogte van zijn inkomen. Het enige verschil is, dat dan de staat optreedt als koper van de arbeidskracht. De staat is dan in de plaats gekomen van de particuliere ondernemer, doch dat brengt geen enkele verandering in de wezenlijke positie van de arbeider. Onder gemeenschapsbezit verstond Marx wel iets anders, namelijk de opheffing van de scheiding tussen producent en productiemiddelen. Waar, zo vragen wij, is in de zogenaamde communistische landen die scheiding opgeheven? In welke van die landen beheren de arbeiders het productie-apparaat en hebben zij 't beschikkingsrecht over de door hen voortgebrachte producten?

Zeker, in het "Kommunistisch Manifest" spreekt Marx nog van het brengen van "alle produktie-instrumenten in handen van de staat". Maar is het onze geachte professor dan helemaal niet bekend, dat Marx zijn opvattingen ten aanzien van de staat drastisch heeft herzien? Is het hem ook niet bekend, dat Marx zich later gedeeltelijk van het "Kommunistisch Manifest" heeft gedistancieerd en verklaard heeft, dat het op bepaalde punten was verouderd, hetgeen speciaal gold voor de 10 punten aan het einde van hoofdstuk II, dus juist de 10 punten, die over de staatsbemoedenis handelen? Weet hij voorts niet, dat Marx in 1872 in een voorwoord bij een nieuwe druk van het Manifest schreef, dat "de arbeidersklasse de bestaande staatsmachine niet maar eenovudig in bezit kan nemen en ze voor haar eigen doeleinden in beweging zetten" en dat Marx dit nader uiteenzet in "De burgeroorlog in Frankrijk" en daar dan spreekt van het "vernietigen" en het "stukslaan" van de staat? Mogen wij dat dan een grote tekortkoming vinden van iemand, die zich geroepen voelt over Marx te schrijven?

Doch prof. Delfgauw weet nog meer "briljante" uitspraken te doen. Na over de partijoligarchie van de stalinistische periode te hebben gesproken, zegt hij:

"Na de dood van Stalin zien wij echter in Rusland en daarna in vele Oosteuropese landen een zekere ontspanning, een liberalisatie optreden. Ten onrechte ziet men hierin dikwijls bij ons een symptoom van ontbinding van het communisme. Integendeel: het ideaal van Marx wordt er

dichter door benaderd, het ideaal van de vrije mens."

Deze conclusie vinden we echter niet alleen bij prof. Delfgauw. Ook Jac. Roos, die in "Het Parool" elke vrijdag de rubriek "Kerk en wereld" verzorgt, kwam in bovengenoemd dagblad van 3 mei j.l. tot een dergelijke conclusie. In een artikel, getiteld "Dialoog kerk-marxisme wordt steeds intensiever", zegt Roos:

"Daarom zouden de huidige ontwikkelingen in Roemenië, Tsjechoslowakije, Polen en Rusland wel eens tekenen kunnen zijn van een 'terug naar Marx!'".

Prof. Delfgauw zowel als de heer Roos geven met deze uitspraken blijk totaal niets te begrijpen van de zogenaamde liberalisatie in de "communistische" landen. Maar dat niet alleen: zij geven óók blijk helemaal niets van Marx en zijn opvattingen te weten. De werkelijkheid is wel heel anders dan ons door deze twee heren wordt voorgeschoteld.

Immers, toen de burgerlijke revolutie van 1917 zich had voltrokken, waren het niet de arbeiders, die het beschikkingsrecht over het productie-apparaat kregen, maar was het de bolsjewistische partij, die alle macht tot zich trok. De tijdens de revolutie gevormde raden van arbeiders, boeren en soldaten werden door de partij gelijkwideerd; als laatste die van Kroonstad in maart 1920. Alle macht was toen geconcentreerd in de bolsjewistische partij. De partij was oppermachtig en alles en iedereen was eraan ondergeschikt gemaakt. Het was de taak van de partij om een modern kapitalisme op te bouwen. Iedereen, die weet dat er in het Rusland van voor de revolutie nog feodale verhoudingen heersten, zal begrijpen, dat dit geen gemakkelijke taak was, temeer niet waar hier niet van 'n geleidelijke ontwikkeling sprake kon zijn zoals in de landen waar de burgerlijke revolutie zich in de klassieke vorm had voltrokken. Men had het voorbeeld van de westerse industriële staten voor ogen en streefde er naar de achterstand zo snel mogelijk in te halen. Vandaar dan ook, dat men zich voornamelijk wierp op de zware industrie. Ontzaglijke ontberingen werden de Russische arbeiders opgelegd voor de opbouw van een geperfectioneerd productie-apparaat, een opbouw die zich voltrok onder de dictatuur van de bolsjewistische partij. Het is echter begrijpelijk, dat gelijk met het ontstaan van een modern productie-apparaat ook een groep mensen ontstond, die voor dat productie-apparaat onmisbaar was, zoals bijvoorbeeld technici op allerlei gebied, bedrijfsdirecteuren, enz. Naarmate de techniek voortschreed, het productie-apparaat steeds gigantischer vormen aannam, werd het voor deze "nieuwe klasse" steeds moeilijker de dictatuur van de partij te accepteren. De partij werd ook een belemmering voor de productie in tegenstelling tot de stuwende factor die ze eerst was geweest. Alle directieven moesten van de centrale te Moskou komen. Geen verbetering mocht in het bedrijf worden aangebracht zonder toestemming van die centrale. Men leze het boek van Vladimir Doedintsev "Niet bij brood alleen" om te beseffen hoezeer deze gang van zaken de ontwikkeling van de productie ging remmen. Een botsing tussen de partijdictatuur en de managers, "de nieuwe klasse", kon dan ook niet uitblijven. Het maatschappelijk ontwikkelingsproces eiste meer vrijheid voor de "nieuwe klasse", doch de partij zette alles op alles om haar macht te behouden. Dat deze botsing tussen de "nieuwe klasse" en de partij geen gewelddadige vormen heeft aangenomen, is wellicht een gevolg van de omstandigheid, dat Jozef Stalin op tijd is gestorven. De dood van Stalin is voor de "nieuwe klasse" waarschijnlijk meteen de gelegenheid geweest om haar rechten te doen gelden. Met behulp van het leger, dat al evenzeer onder de dictatuur van de partij te lijden had, werd de geheime staatspolitie van haar macht beroofd en met de likwidatie van de leider van dat apparaat, Beria, zette de "nieuwe klasse" haar zegevierende opmars in; een opmars, die herhaaldelijk werd onderbroken, soms werd teruggeslagen, maar zich niettemin steeds doorzette. De zogenaamde liberalisatie in de "communistische" landen heeft dan ook geen andere betekenis dan het aan de macht komen van de "nieuwe klasse".

Heeft het aan de macht komen van de "nieuwe klasse" ook betekenis voor de arbeiders? Wis en waarachtig! In de periode van de strafste partij-dictatuur - de

stalinistische terreur-periode - werden niet alleen leden van de komende "nieuwe klasse" zonder vorm van proces gelijkwideerd of naar Siberië verbannen, maar was dit lot ook aan vele arbeiders beschoren. Met het verdwijnen van de partij-dictatuur en het aan de macht komen van de "nieuwe klasse" wordt het arbeiderslot dus ook iets dragelijker. Om nu echter te beweren, dat hiermede "het ideaal van Marx er dichter door wordt benaderd, het ideaal van de vrije mens", zoals prof. Delfgaw doet, is al te dwaas. Delfgaw maakt hier van Marx een soort liberaal, die onder vrijheid de juridische vrijheid van de burgerlijke democratie verstond. Onder "de vrije mens" verstaat prof. Delfgaw blijkbaar de mens, die niet maar willekeurig kan worden gearresteerd en gelijkwideerd of verbannen. Een mens die wordt "beschermd" door de juridische wetten. En een dergelijke opvatting dicht hij zonder meer ook Marx toe. Niets is echter minder juist. Onder "vrijheid" verstond Marx niet de juridische vrijheid van de burgerlijke democratie, maar de economische vrijheid van de producent, een vrijheid waarvan alleen sprake kan zijn in een samenleving waar de scheiding tussen producent en productie-apparaat is opgeheven en waar dat productie-apparaat beheerd wordt door de producenten en zij tevens het beschikkingsrecht over de door hen voortgebrachte producten hebben. Van iets dergelijks is bij de liberalisatie in de "communistische" landen geen sprake. Als er al ergens sprake van is, dan is het van een ontwikkeling in burgerlijk-democratische zin.

"De bevrijding der arbeiders kan alleen het werk der arbeiders zelve zijn" verklaarde Marx. Van een dergelijke bevrijdingsstrijd in "communistische" landen hebben we kennis kunnen nemen in juni 1953 met de opstand in Oost-Duitsland en in oktober/november 1956, toen in Hongarije de proletariërs hun arbeidersraden vormden. Het behoeft echter geen betoog, dat niet alleen de partij, doch ook de "nieuwe klasse" zich met hand en tand tegen die strijd verzette. Immers niet de opheffing van de loonarbeid noch een beëindiging van het meerwaardevormingsproces is het doel van de "nieuwe klasse". Haar doel is geen ander dan een beëindiging van de partijdictatuur en een voortzetting van het kapitalistisch productieproces onder haar leiding. Het is zonder meer duidelijk, dat dit alles niets heeft te maken met de opvattingen van Marx.

Van een "terug naar Marx" is in de "communistische" landen dan ook geen sprake. Hoogstens van een uitbuiting onder wat andere - liberalere - verhoudingen. Aan de wezenlijke sociale positie der arbeiders veranderd dat echter niets, maar dan ook totaal niets.

-
- 1) Het lijkt een bijzonder krasse uitspraak, dat prof. dr. Bernard Delfgaw's kennis van Marx' werken op zijn zachtst gezegd hoogst twijfelachtig zou zijn. Is zijn boekje "De jonge Marx", in 1962 verschenen bij "Het Wereldvenster" te Baarn, niet doorspekt met citaten uit de zogenaamde "Frühschriften", dat wil zeggen de geschriften, die Marx vóór medio 1848 publiceerde? Inderdaad! En ieder, die het bewuste werkje van Delfgaw ooit in de hand gehad heeft, zal - alleen maar afgaande op de vele (professorale) noten - wel geneigd zijn om te veronderstellen, dat de uitgevers van "Daad en Gedachte" in een ongemotiveerde behoefte om zich smalend over de hooggeleerde uit te laten, het met de waarheid niet zo nauw nemen. Wij willen er daarom hier met nadruk op wijzen, dat juist bij het lezen van "De jonge Marx" de twijfel aan Delfgaw bij vrijwel iedere bladzijde in ons opstijgt. Als men bij hem bijvoorbeeld leest (blz. 15/16), dat het M a r x er om te doen zou zijn geweest om mens en maatschappij te veranderen, als men van Delfgaw verneemt, dat Marx' voornaamste punt van kritiek op Feuerbach zou zijn geweest, dat deze de werkelijkheid niet v e r a n d e r d e , dan is dat naar onze mening in de meest krasse tegenspraak met de wezenlijke inhoud der aan Feuerbach gewijde geschriften, met name bijvoorbeeld der beroemde Stellingen over Feuerbach. Als men daaruit iets kan leren dan wel dit, dat maatschappelijke veranderingen het produkt der maatschappelijke verhoudingen zijn en wat zich in deze Stellingen reeds aankondigt is de opvatting, dat "veranderingen"

juist niet door een Marx, een Feuerbach of wie dan ook bewerkstelligd kunnen worden, doch alleen maar een gevolg kunnen zijn van de maatschappelijke bezigheid van klassen. Als Delfgauw (op blz. 34) het verschil beschrijft tussen Hegels opvatting van wat "redelijk" is en die van Marx, dan is hij er volkomen naast volgens ons. Hij maakt Hegel tot de verdediger van een conservatisme dat hij op die manier nooit beleden heeft, hij transformeert Marx in een soort van "ziener", die de geschiedenis haar loop wil voorschrijven. Men zal geneigd zijn te zeggen, dat het bij dit alles om de interpretatie gaat en dat daarover valt te twisten. Zo is het niet. Vanzelfsprekend valt over interpretatie te twisten. Maar Delfgauws boekje wemelt van beweringen, die heel simpel in strijd zijn met de tekst, waarvan men toch ook bij 'n interpretatie uit moet gaan. Wij kunnen ons bovendien - het spijt ons wel - bepaald niet onttrekken aan de indruk, dat Delfgauw de woorden van Marx door de bril van anderen heeft gelezen, niettegenstaande zijn nadrukkelijke opmerking, dat men zoiets nu juist niet moet doen. Ons ontbreekt hier de plaatsruimte om daar uitvoeriger op in te gaan. Misschien zullen wij dat binnenkort eens doen in een afzonderlijk opstel. Wel willen we hier nog opmerken, dat wij het een kras staaltje vinden om een studie over de jonge Marx te schrijven en daarin dan telkens toch nog (óók hier dus) het marxisme en het bolsjewisme over één kam te scheren, formele beweringen, dat er tussen beide wel verschil bestaat ten spijt. En wat te denken van Delfgauws bewering, dat Marx soms "overvloedig gebruik maakt van een religieuze terminologie", ten bewijze waarvan hij de titel aanhaalt van het bekende strijdschrift tegen Bruno Bauer c.s. "Die heilige Familie"? Het is de professor bij zijn grondige Marx-studie blijkbaar ontgaan, dat deze titel bijtende ironie is.

=====

ARBEIDERS EN BONZEN

DE STAKING van de New Yorkse vuilnismannen werd door hun vakbond geproclameerd. Maar geenszins omdat die bond zo strijdvaardig is, evenmin omdat de leiding ervan dicht bij de gewone arbeider zou staan of gepopeld zou hebben om aan de verbittering van de werkers in daden lucht te geven. Als het aan John J. DeLury, de leider van deze bond gelegen had zou er geen staking van de vuilnismannen in New York geweest zijn. Hij was tegen de staking, maar hij werd tot het uitroepen ervan gedwongen. Dat gebeurde op een ledenvergadering in New York, waar DeLury met alle bekende trucjes van de strijd zocht af te houden, maar waar de arbeiders het eenvoudig niet namen. Ze bestookten DeLury niet alleen met een stortvloed van scheldwoorden, ze be-

stookten hem ook met rotte eieren. De intensiteit van hun woede maakte, dat de bond moest zwichten.

Het voorval staat niet op zichzelf. Er hebben zich de laatste tijd in de Verenigde Staten diverse gevallen voorgedaan, waarin de arbeiders op 'n vrij hardhandige manier aan hun zogenaamde "leiders" duidelijk hebben gemaakt hoe ze in werkelijkheid over hen dachten.

Op een vergadering, die was uitgeschreven door de New Yorkse afdeling van de bouwvakarbeidersbond hebben de arbeiders de stoelen naar het podium gegooid en zo de vakbondsbestuurders uit de zaal verdreven. Iets dergelijks gebeurde op een vergadering van de bond van taxichauffeurs. De leider van die organisatie, een zekere Harry Van Arsdale was genooddaakt via een zijdeur uit de zaal te vluchten.

=====

H E T K R A A I E N V A N D E

G A L L I E S E H A A N

WAT ER IN de naaste toekomst ook over de gebeurtenissen in Frankrijk zal moeten worden gezegd - en er zal bij gebrek aan nauwkeurige en volledige informatie tot op dit moment 1) nog heel véél over moeten worden gezegd, zeker in een blad als "Daad en Gedachte" - één ding staat naar onze mening als een paal boven water vast: op hetzelfde moment, dat in de wliegtuigfabriek "Sud-Aviation" te Nantes de arbeiders het werk neerlegden en tot bedrijfsbezetting overgingen en hun actie zich vervolgens als een lopend vuurtje door een belangrijk deel van het Franse bedrijfsleven verspreidde, veranderde de beweging van karakter en van gewicht. Hoe spectaculair en hoe betekenisvol ook - het komt uiteraard niet bij ons op dat te ontkennen - tot aan dat ogenblik toe het studentenoptreden mocht zijn geweest, pas de stakingen en bedrijfsbezettingen hebben tot gevolg gehad, dat er een klimaat geschapen werd, waarin niet slechts het politieke regiem van generaal De Gaulle, doch de bestaande maatschappelijke orde als zodanig in het geding gebracht werd.

Niet dat de arbeiders het "einde van het kapitalisme" proclameerden op analoge wijze als de studenten er blijk van gaven een einde aan het Gaullisme te willen maken. Waartegen de arbeiders in verzet kwamen, dat waren onder meer de prijsstijgingen en een loonregeling, die tot direct gevolg heeft, dat werktijdverkortingen als gevolg van mechanisatie en rationalisatie de inhoud van het loonzakje

1) Wij schreven dit opstel in de vroege morgen van zondag 26 mei. Als wij van onnauwkeurige en onvolledige, om niet te zeggen slechte, informatie spreken, dan hebben wij vooral het oog op de Nederlandse kranten, tussen welke naar onze mening de N.R.C. en "Het Vrije Volk" nog het beste figuur geslagen hebben, waarbij "Het Parool" wel het poverste heeft afgestoken. Vergeleken bij de heer Sal Tas, die er altijd opnieuw weer blijk van geeft volkomen blind te zijn voor het verschil tussen de wereld van de arbeiders en de wereld van de vakbeweging en wiens duidelijke antipathieën jegens de CGT niet voortspruiten uit de arbeidersvijandige houding van dit bolsjewistisch vakverbond, is Jo Manassen, de Parijse correspondent van "Het Vrije Volk" een wonder van abjectiviteit, al is dan natuurlijk een dergelijke vergelijking zéér betrekkelijk. Beter dan de schrijvende bourgeois-journalisten hebben naar onze smaak hun collega's van de televisie het er afgebracht. Dat ligt natuurlijk óók aan hun medium, dat soms dingen zichtbaar maakt, die de betrokken cameramensen en interviewers niet beseffen. Ook van hen echter is ons opgevallen - heel sterk bijvoorbeeld bij de reportage, die zaterdagavond 25 mei op het scherm gebracht werd - dat hun, geen wonder als men hun eigen klasse-positie in aanmerking neemt, de innerlijke motieven der studenten veel vertrouwder zijn dan die der arbeiders. Vragen, die de positie van de arbeiders ten opzichte van de bonden raken bijvoorbeeld, worden er nauwelijks door hen gesteld. De beste informatie - niettegenstaande al haar gebreken - vonden wij nog die van het Franse radiostation "Europe 1". En dat niet zozeer vanwege de kwaliteit van het nieuws, waarover zo ongeveer hetzelfde gezegd kan worden als wat hier zojuist is opgemerkt over de Nederlandse pers en televisie, dan wel vanwege de kwantiteit. Dagen achtereen hebben enkele Franstaligen onder ons bij toerbeurt al hun vrije uren de uitzendingen van "Europe 1" beluisterd. Van uur tot uur, soms zelfs van minuut tot minuut werden de gebeurtenissen gevolgd in 'n onafgebroken stroom van informaties en ooggetuigenreportages, die de hele dag doorvloeide. Deze berichtgeving is ons bij het schrijven van dit artikel een belangrijke bron geweest nu, als gevolg van de Franse post- en telefoonstakingen de directe verbinding met onze Franse geestverwanten tijdelijk was uitgevallen.

aanzienlijk doen dalen. Voor zover er in het arbeidersmilieu en door de stakers gesproken werd over invloed op de gang van zaken in fabrieken en ondernemingen, werd daarmee kennelijk bedoeld: een inspraak, waardoor dergelijke gevolgen der rationalisatie voor hen zouden kunnen worden afgewend. Niet door het een of andere ideaal inzake "medezeggenschap" lieten zij zich leiden, nee hun eisen sproten voort uit de dagelijkse praktijk van het arbeidersbestaan. Daarover kan geen twijfel bestaan voor wie de inhoud van die eisen zorgvuldig overweegt, voor wie daarboven de moeite neemt ze te vergelijken met al datgene wat in de loop van de laatste jaren uit de Franse arbeidersklasse naar boven is geborrelt en onder andere op de voorgrond trad bij bewegingen als die, welke zich in januari van dit jaar in Caen voordeden en waaraan wij in ons maart-nummer de nodige aandacht hebben besteed 2). Bij die actie in Caen sloot naar onze opvatting de actie bij "Sud-Aviation" en sloten de jongste acties in tal van andere bedrijven onmiddellijk aan. Het is er echter in de huidige samenleving nu eenmaal zó mee gesteld, dat wanneer arbeiders in beweging komen, en vooral wanneer zij spontaan en zelfstandig in beweging komen, voor dergelijke eisen, wanneer zij daarbij de fabrieken bezetten en hun directies opgesloten houden in haar privékantoren, door dat blote feit alleen al de grondslagen worden aangetast, waarop de productie en de maatschappelijke orde zijn gebaseerd, ook al ligt zulks geenszins in de bedoeling der betrokkenen.

Van het ogenblik af, zo is er met betrekking tot de jongste ontwikkelingen in Frankrijk door wij weten niet precies meer wie opgemerkt, dat de arbeidersklasse zich begon te roeren, werd het e r n s t . Met een dergelijke karakteristiek zijn wij het inderdaad volkomen eens. De dagen van juni 1936 leken te zijn weergekeerd. Meer dan twintig jaar lang heeft op de blinde muren in fabriekssteden als Lens en Onaing bij Valenciennes in witgekalkte letters de kreet "Juin '36" geprikt als een herinnering en een vermaan. In de achter ons liggende meidagen heeft het Franse proletariaat plotseling, massaal en volkomen onverwacht, teruggerepen op wat de belangrijkste ervaring is geweest van een vroegere generatie.

Dat "teruggrijpen" moet men, geloven wij, niet ál te letterlijk opvatten. De lessen van de historie spelen bij het arbeidersoptreden een veel geringere rol dan wel eens wordt aangenomen en in elk geval een veel geringere rol dan de eisen van de praktijk. De vergelijking echter dringt zich onwillekeurig op en is ook - naar men nog zien zal - van betekenis voor een helder begrip van de situatie. Het is daarom hier de plaats om vast te stellen, dat wat Bob Groen, de Parijse correspondent van "De Volkskrant" over de gebeurtenissen van juni 1936 heeft geschreven 3) er volkomen naast is.

"In mei 1936 - zo zei hij - braken overal in Frankrijk stakingen uit, die in sommige gevallen gevaard gingen met de bezetting van de bedrijven door de arbeiders. Deze bedrijfsbezettingen kwamen echter niet in de grote kranten, de radio zweeg erover en de beweging sloeg niet over naar andere fabrieken, waar op de traditionele wijze werd gestaakt..."

Wij, die de beweging van juni 1936 uit eigen ervaring en eigen aanschouwing kennen, weten, dat de werkelijkheid volkomen anders was dan het beeld, dat er hier van wordt opgehangen. Inzake de sociale geschiedenis van het land waarin hij zijn beroep uitoefent is Bob Groen kennelijk even groen als men uit zijn naam zou mogen afleiden. Om ons niet bloot te stellen aan het gevaar, dat ons geheugen ons parten speelt wat de details betreft, hebben wij er de exacte cijfers nog even op nageslagen. George Lefranc, erkend autoriteit op het gebied van de geschiedenis der Franse arbeidersklasse, vermeldt in zijn boek over de "Historie van het Volksfront" (Histoire du Front Populaire", Parijs 1965) de resultaten van een statistisch onderzoek, dat is ingesteld door Jean Lhomme. Die geeft op, dat er in juni '36 12.142 stakingen waren, waarvan niet sommige, doch maar liefst 8.941

2) Zie het artikel "Slag in Normandië" (pag. 15)

3) "De Volkskrant" van 21 mei 1968.

oftewel ruim 70% met bedrijfsbezetting. En Groen moet bepaald zijn duim hebben afgekloven als hij beweert dat ze door de kranten en de radio genegeerd werden.

Destijds begon de beweging in Le Havre en Toulouse om vandaar over te slaan naar de fabrieken van Bloch in de Parijse voorstad Courbevoie. Vervolgens breidde de actie zich uit naar het ganse industriële bekken van Parijs, naar het industriegebied langs het Nauw van Calais en naar de grote industrieën van Noord-Frankrijk. Het aantal stakers bedroeg meer dan 2 miljoen.

Zelfs wanneer men er rekening mee houdt dat sedertdien de bevolking van Frankrijk - en dus ook de Franse arbeidersklasse - behoorlijk in aantal is toegenomen, dan nog moet worden geconstateerd, dat het aantal stakers van nu dat van het jaar 1936 belangrijk heeft overtroffen. De aantallen die worden opgegeven lopen sterk uiteen en het juiste cijfer valt op dit moment nog niet te controleren. De schattingen echter bewegen zich tussen de zes en de tien miljoen. Dat alleen al zegt iets over de betekenis van de arbeidersstrijd in vergelijking tot die van de studenten, wier aantal als ongeveer een miljoen wordt opgegeven.

Wat de verbreiding van de beweging aangaat: zij heeft zich bepaald niet in hoofdzaak beperkt tot de omgeving van de hoofdstad of tot de voornaamste industriegebieden. Wij hebben de indruk - die op grond van onze nog gebrekkige informatie een voorlopige moet zijn - dat nog veel meer dan 34 jaar geleden het ganse land door de stakingsgolf werd overspoeld.

Het signaal werd - zoals gezegd - gegeven in Nantes, waar de vliegtuigfabriek bezet werd door het personeel. De echo liet niet lang op zich wachten. In ongelooflijk snel tempo dienden zich overal de bedrijfsbezettingen aan. In de Parijse voorstad Billancourt volgden terstond na "Aviation-Sud" de fabrieken van Renault. In Parijs zelf kwamen de metro, de stadsbussen en de treinverbindingen met de voorsteden tot stilstand. In Lyon bezette 't personeel de remises van de bussen; overal in het land bezetten de arbeiders de gebouwen van de maatschappij "Electricité de France", terwijl de stroomlevering toch dóór bleef gaan. In Parijs werden de gebouwen van de opera en van de opéra-comique bezet door het technisch personeel; er was sprake van bedrijfsbezetting op het Parijse vliegveld Orly en op het vliegveld van Lyon; het koopvaardij-personeel ging in staking, evenals de vuilnismannen en straatvegers van Parijs; negen kolenmijnen werden bezet in het mijnbekken van Noord-Frankrijk; havenstakingen braken uit in Le Havre en in Rouaan; in Montluçon werd de Dunlopfabriek bezet, daarop volgden bezettingen bij de trust Rhodiacéta en bij de scheepswerven van St. Nazaire. Wat volgde was de bezetting van een Parijse drukkerij, van enkele bedrijven in de Zuid-Franse stad Toulouse en van de vliegtuigfabriek "Nord-Aviation" in de Parijse voorstad St. Denis. Zondagavond 19 mei meldde de Franse radio dat er twee miljoen stakers waren en dat er buiten de door de actie getroffen staatsbedrijven (als Renault en Electricité de France) honderd particuliere bedrijven door de arbeiders bezet waren.

Maandag 20 mei greep de beweging verder om zich heen. Bezet werden de auto-fabrieken van Citroën in Parijs en van Peugeot in Oost-Frankrijk; in Marseille legden de havenarbeiders het werk neer, aan de Italiaanse grens gingen, als eersten van hun collega's, de douaniers in staking; de bouwvakarbeiders legden het werk neer evenals hun collega's van de chemische industrie.

Dinsdag 21 mei heeft de beweging zich uitgebreid tot het bank- en verzekeringsbedrijf. Bij de actie betrokken zijn de Bank van Frankrijk, het Crédit Lyonnais en het grote verzekeringsbedrijf van de "Assurances Générales" in de Parijse Rue de Richelieu in het hart van de financiële wijk. Bezet wordt ook de automobielfabriek van Simca in Nanterre.

Woensdag 22 mei breidt zich in Parijs een taxistaking uit, die de vorige dag reeds spontaan begonnen was. In staking gaat het personeel van het ministerie van financiën, van de abattoirs in de Parijse wijk La Vilette, van de veerboten over Het Kanaal. De tolbeambten van de autoroutes sluiten zich aan. In Parijs begint de bezetting van de grote warenhuizen. In die geest gaat 't de volgende dagen door tot bijkans gans het Franse bedrijfsleven is getroffen.

WAT IS NU het verschil tussen deze strijd van de arbeiders en het optreden van de studenten, dat eerder is begonnen en tegelijk met de proletarische actie doorgang vindt? Wat is de reden, dat wij het eens zijn met diegenen, die beweren, dat het ernst werd toen de arbeiders actief werden?

't Wezenlijke verschil tussen de ene strijd en de andere zouden wij aldus willen formuleren, dat de arbeidersstrijd een sociaal-, de strijd der studenten daarentegen een in hoofdzaak politiek karakter heeft, een opvatting, die wij bevestigd - nog geenszins bewezen - vinden door een vrijwel eensluidende opmerking van Jo Manassen in "Het Vrije Volk" van 15 mei.

Veel duidelijker blijkt, dat wij met onze zienswijze niet ver van de waarheid kunnen zijn uit onverdachte getuigenissen van mensen, die een gans ander standpunt innemen dan wij, het getuigenis met andere woorden, van mensen, die aan het optreden der Franse studenten wel degelijk een sociaal karakter toeschrijven. "De Rode Tribune" bijvoorbeeld - een blad dat kennelijk tracht het studentenverzet en de arbeidersstrijd tot dezelfde noemer te herleiden - heeft twee impressies gepubliceerd, waaraan wij het volgende ontleen:

"...Inmiddels is het ons duidelijk geworden, dat er in de Parijse Cité Universitaire twee soorten discussie aan de gang zijn. In het Odéon (het door de studenten bezette theater in het Quartier Latin - redactie D. & G.) speelt voornamelijk de vraag naar onmiddellijke maatschappelijke hervormingen, de omverwerping van het Gaullistische regiem. Aan de Sorbonne (de Parijse universiteit - red. D. & G.) zijn er voornamelijk discussies over veranderingen van de universitaire structuur."

Het spreekt vanzelf, dat voor de kwestie die ons op deze plaats bezig houdt vooral de discussies in het Odéon-Theater van betekenis zijn. Natuurlijk is de hervorming van het Franse universiteitswezen, die in de Sorbonne wordt besproken, een belangrijke en ingrijpende zaak, gezien de positie, die de universiteit nu eenmaal in de samenleving inneemt. Doch zij kan - en dat hebben de concessies, zowel van de universiteit zelf als van premier Pompidou bewezen - ook in het kader van het bestaande regiem haar beslag krijgen. Met de hervormingen, die in het Odéon-Theater aan de orde zijn gesteld is het een ander geval.

De omverwerping van het Gaullistisch regiem is een politieke eis en een politieke aangelegenheid, waarbij ook de politici, bijvoorbeeld die van de zogenaamde "Linkse Federatie", de F.D.L.G., de "Fédération de la Gauche" indirect betrokken zijn. Dat de politicus Pierre Mendès-France bijvoorbeeld, zodra de beweging aan kracht groeit, het aftreden van De Gaulle eist, accentueert het feit, dat er sprake is van de groei van een p o l i t i e k e beweging.

Binnen die politiek getinte beweging springen de verschillen duidelijk in 't oog. De studenten hanteren gans andere middelen dan de duffe parlementariërs, die het op zijn hoogst - en dan nog maar in één enkel individueel geval - niet verder hebben kunnen brengen dan het dreigement uit 't parlement te zullen gaan, overigens zonder dat dreigement in daden om te zetten. De studenten voeren hun strijd op straat. Zij doen dat met een vastberadenheid en een moed, die respect afdwingen. Maar vastberadenheid en moed maken van een studentenverzet nog geen arbeidersstrijd.

Nee, wij beweren persé niet, dat deze Parijse studenten "pseudo-reactionaire-bourgeois-zoontjes" zijn 4). Op grond van onze eigen kennis van zaken willen wij de "Rode Tribune" volmondig toegeven, dat het hier jonge mensen betreft, "die zich diepgaand hebben bezig gehouden met de arbeidersklasse" en die "over de dagelijkse zorgen van de arbeiders zeer goed geïnformeerd blijken." Maar "zich bezig houden met de arbeiders" en "goed over hen geïnformeerd zijn" is héél iets anders dan tot de arbeidersklasse behoren en strijd voeren vanuit 'n proletarische situatie, vanuit een proletarische positie.

Over de moed en de vastberadenheid der studenten heeft de "linkse" Franse

4) De term is niet van ons, maar van de Franse bolsjewieken.

cartoonist Siné in het blad "Le Point" een ooggetuigeverslag gegeven, dat door "Rode Tribune" - in zijn geheel, naar wij veronderstellen - is overgenomen. Het is aan dit artikel, dat wij een tweede citaat ontlenen willen om onze kijk op de gebeurtenissen te illustreren.

"Bij de twee manifestaties van 3 en 7 mei - schrijft Siné - heb ik jongeren geweldige dingen zien doen: ze boden weerstand aan de brute, wilde, moordlustige aanval van de 'ordebewakers' van een republiek, die haar eer verloren heeft en haar naam niet meer verdient... Ik heb, ik zweer het, tot de tanden bewapende oproertroepen gezien die terugwelen voor studenten met blote handen... Het geluid van 20.000 jongeren die de Internationale zingen, ik heb nooit zoiets ontroerends meegeemaakt... Ik voelde me plotseling niet meer alleen in een vijandige, niet-begrijpende wereld. Ik was onder mijn vrienden, broeders, maats. Een onvergetelijk moment: tegen zeven uur vanavond, op de Place Saint-Germain des Prés, had ik voor het eerst in mijn leven het gevoel v r ij te zijn. Je liep buiten de zebrapaden, die waren er trouwens niet meer, iedereen lachte, zong, schreeuwde... Ik voelde me een romanticus (daar ben ik ook vaak voor uitgemaakt) en voor deze keer was ik er blij mee. ... Ik was g e l u k k i g , trots op deze jongeren.... Ik leefde in een soort droom, met ogen die staken van het traangas, mijn kleren nat van het spuiten, met een gebroken veter in mijn linkerschoen, zonder chequeboek, dat ik verloren had toen de bandieten van de ordebewaking mij op de hielen zaten... Iedereen is in een feestelijke stemming..."

Deze Siné is inderdaad een romanticus, dat is onbetwistbaar. Het enige, dat hij met strijdende proletariërs gemeen had was vermoedelijk wel het feit, dat hij - maar dan tijdelijk - zonder chequeboek rondliep. Niettemin twijfelen wij geen seconde er aan, dat hij de atmosfeer oprecht en exact geschilderd heeft. Welnu: die sfeer is de sfeer van de p o l i t i e k e revolutie, de omwenteling die zich er door kenmerkt, dat haar dramatische effecten zich aaneenrijgen, dat mensen en voorvallen lijken te fonkelen als diamanten, de omwenteling, die zolang zij duurt haar erbij betrokken getuigen tot extase brengt, de omwenteling, die op straat, op de barricades zegeviert, maar niet in de bedrijven.

Arbeiders bekijken de zaak nuchterder. Zij weten, dat een zang van de Internationale - zelfs uit 20.000 kelen - een politiemacht kan doen terugdeinzen, zoals Siné gezien heeft, en dat soortgelijke gebeurtenissen - wellicht - een regering tot aftreden kunnen nopen. Zij weten ook - instinctief en niettegenstaande hun eeuwige illusies - dat wanneer De Gaulle "in 't oude mannenhuis" terecht zou komen en Pompidou zou worden vervangen door Mendès-France of door Mitterand of door een "Volksfrontregering", dat wil zeggen door beiden mogelijk, samen met Benoît-Fachon van de bolsjewistische partij, dat dan daarmee nog niets veranderd zou zijn aan de produktieverhoudingen. En voor zover zij het niet mochten weten of meegesleept worden door de algemene geestdrift der meer lichtgelovigen, zouden zij het spoedig genoeg ervaren, gelijk zij het destijds, in 1936 ervaren hebben toen zij met hun stakingsactie in botsing kwamen met de "Volksfrontregering" van Léon Blum, welke vorming hen nog aan de vooravond der bedrijfsbezettingen met ongerechtvaardigde hoop vervuld had.

+ +
+

EEN WOORDVOERDER van de P.S.U.C. - een der zogenaamd "linkse partijen" in Frankrijk - heeft tijdens de jongste meigebeurtenissen op een gegeven ogenblik enthousiast verklaard, dat "wanneer de zaak zo door zou gaan, het s o c i a l i s m e binnen acht dagen een feit zou zijn" in dit land. Een dergelijke uitspraak bewijst alleen maar, dat voor dit soort lieden het "socialisme" niets anders is dan een verandering van het politieke decor.

Bij een dergelijke decorwisseling spelen óók de arbeiders een rol, zoals zij

altijd een rol gespeeld hebben bij ingrijpende hervormingsbewegingen. Dat ziet men ook nu in Frankrijk. Er is echter één groot verschil met het verleden. In de 19e eeuw bestegen de arbeiders de barricaden om daar voor de bourgeoisie de kastanjes uit het vuur te halen; nu, in de tweede helft van de 20ste eeuw, strijden zij in de bedrijven hun eigen strijd met hun eigen proletarische methoden. Met hun sociale strijd zetten zij kracht bij aan de politieke, maar het is niet zo, dat diensgevolge de politieke actie tot een sociale wordt, zomin als door de politieke strijd de sociale worsteling der arbeiders een politiek karakter krijgt, tenminste niet zolang de arbeiders hun zelfstandigheid en onafhankelijkheid bewaren.

Aan pogingen de arbeidersstrijd om te buigen in een politieke actie ontbreekt het niet. Zij zijn afkomstig van de vakbeweging, met name van de bolsjewistische C.G.T. Deze organisatie wekt de arbeiders op tot demonstratieve betogingen, waarbij - de televisiekijkers hebben het zaterdag 25 mei kunnen zien - uitsluitend politieke leuzen worden megedragen en waarbij de betogers voortdurend roepen om de vorming van een "Volksfrontregering". Het zou ons niet verbazen, indien dit soort activiteiten van de C.G.T. met zeker welgevallen waren gadegeslagen door de patroons en de bedrijfsdirecties, die arbeiders nog altijd liever door de straten zien trekken, dan ze als bezetters in hun fabrieken aan te treffen en die daarom bijvoorbeeld op het eerste symptoom van de bedrijfsbezettingen hun werknemers hadden aangeraden om "maar thuis te blijven", liever dan het risico te lopen van óók in hun kantoren te worden vastgezet.

Het optreden van de C.G.T. volgde overigens op een periode van duidelijke aarzeling. De bolsjewistische "voorhoede", die zoals altijd met "voorhoeden" het geval is, volkomen door de gebeurtenissen werd verrast, had de allergrootste moeite om haar houding te bepalen. Daar waren verschillende oorzaken voor.

In de eerste plaats was de C.G.T., evenals de christelijke centrale en de (zogenaamd socialistische) Force Ouvrière, natuurlijk volkomen wars van het zelfstandig optreden van de werkers en van de methoden die zij toepasten. De stakingsgolf kwam volkomen spontaan; de arbeiders kwamen praktisch overal in actie buiten de bonden om. Pas toen de organisaties beseften hoezeer hun de zaak uit de hand dreigde te lopen, pas toen zij bespeurden in welke mate de arbeidersklasse van Frankrijk zich losmaakte uit het gareel, toen zij vrezen moesten hun greep op hun leden te verliezen, kwamen - achteraf - de stakingsparolen los.

In de tweede plaats had de C.G.T. van de aanvang af de grootste moeite met het studentenverzet. Geenszins echter omdat het karakter van dat verzet niet zou stroken met de vakbewegingsstrijd. De C.G.T. schold weliswaar de studenten uit voor avonturiers en voor bourgeoiszootjes, maar zij stelde zich niet tegenover hen op omdat zij een "proletarische positie" wenste in te nemen. Er is geen vakbeweging, die een "proletarische positie" inneemt en de C.G.T. heeft nog nooit bezwaren gehad tegen de samenwerking met avonturiers of met bourgeois. Niet omdat ze avonturiers zouden zijn wilde de C.G.T. niet met de studenten samenwerken, nee omdat zij niet met hen samen wilde werken schold zij hen als zodanig uit. Een oud en beproefd bolsjewistisch procedé.

De werkelijke reden, dat de C.G.T. er zo afkerig van was met de studenten samen te werken, lag in het politieke vlak. Daarmee bedoelen we dan niet, dat deze centrale er bezwaar tegen had, dat de actie der studenten politiek getint was, nee, zij stond gereserveerd tegenover datgene, waarop die politieke actie zich steeds scherper moest gaan richten, te weten: de val van het Gaullisme.

Jarenlang reeds is zowel de positie van de C.G.T. als van de bolsjewistische partij in het Frankrijk van generaal De Gaulle een buitengewoon tweeslachtige. Ook onder Gaullistisch bewind is de integratie van de vakbeweging in de burgerlijke maatschappij voortdurend verder voortgeschreden. Dat geldt natuurlijk evenzeer voor de christelijke vakcentrale als voor de Force Ouvrière. De positie van het bolsjewistisch vakverbond verschilt echter van die der beide anderen. Het is een publiek geheim in Frankrijk, dat de banden tussen de C.G.T. en de C.P. en het regiem achter een oppositionele schijn veel nauwer zijn dan men zou verwachten. Aan de andere kant verplichten politieke en sociale mythen, 't feit, dat zij ter-

wille van hun blote bestaan een "linkse" schijn moeten handhaven, zowel de C.G.T. als de C.P. er toe, zich met de nodige tam-tam te roeren in het anti-Gaullistisch front.

Nu is er natuurlijk voor C.G.T. en C.P. niets tegen om zonder enige werkelijke verplichting met Mendès-France, Mitterrand of de "Linkse Federatie" te flirten en op die wijze nog een ijzer in het vuur te houden voor wanneer het politieke lot de oude heer in het Elysée eens minder gunstig gezind mocht worden. Een vrijage met de studenten echter, die niet volgens de geijkte parlementaire en politieke spelregels tewerk gingen, was daardoor veel riskanter.

Toen het studentenverzet begon in Nanterre namen de bolsjewiki een afwijzend koele houding aan. Toen de spontane strijd van de arbeiders er bij kwam bleef er voor hen maar één keuze over: zich solidariseren zowel met de studenten als met de arbeiders, maar dan op een manier, die aan de actie der arbeiders haar zelfstandig proletarisch element ontnemen moest. De positie van de Franse bolsjewiki leek enigszins op die, welke, nadat de strijd ontbrand was, werd ingenomen door de Amerikaanse pers. De spreekbuizen van Wallstreet zeiden: "Liever De Gaulle dan het communisme". De zogenaamd "communistische" partij van Frankrijk redeneerde: "Liever De Gaulle wég dan de zelfstandige strijd van het proletariaat". Overeenkomstig die redenering hebben C.G.T. en C.P. gehandeld.

+ +
+

HET BOVENSTAANDE was allemaal al aan 't papier toevertrouwd toen wij - maandagmiddag 27 mei om half vier - eindelijk (telefonisch) contact kregen met een van onze Franse makkers. Hij belde ons vanuit het bedrijf, waar hij onder normale omstandigheden pleegt te werken, maar dat hij nu samen met de andere personeelsleden bezet hield.

"Kun je vrijuit spreken?", vroegen wij.

"Natuurlijk", was het antwoord. "Hou er even rekening mee, dat wij hier de boel b e z e t houden."

En toen vertelde hij:

"Ik kan me wel zo ongeveer voorstellen wat de kranten in Holland geschreven zullen hebben. Voor hen zal het accent wel gelegen hebben op de gebeurtenissen in het Quartier Latin. Maar laat ik je één ding zeggen: wat zich heeft afgespeeld in de bedrijven en in de arbeidersklasse is oneindig belangrijker. Je kunt het je gewoon niet voorstellen hoe spontaan en hoe zelfstandig, geheel buiten iedere organisatie om de arbeiders gehandeld hebben. Je kunt je ook, hoe kritisch je instelling ten opzichte van de vakbeweging en haar verbondenheid met 't kapitaal mag zijn, gewoon niet voorstellen hoe sterk de hele vakbeweging zich ingespannen heeft om de actie van de arbeiders te breken. Dát ze dat gedaan heeft zal jullie van "Daad en Gedachte" niet verbazen. Maar toch als je zou wéten welke trucs en welke middelen ze daarbij heeft pogen toe te passen, zou je toch nog weer versteld staan. Ten opzichte van de stakingsbeweging van de arbeiders liet de houding van de bonden in elk geval aan duidelijkheid niets te wensen over."

"Het gevolg is", zo vervolgde onze Franse vriend, "dat de kloof tussen de arbeidersklasse en de vakbeweging nu groter is dan zij ooit in Frankrijk is geweest. Het is beslist niet overdreven om te beweren, dat o p h e t o g e n b l i k de vakbeweging haar gezicht totaal verloren heeft. Haar parolen worden dan ook door geen enkele arbeider opgevolgd. De vakbeweging heeft, net als in 1936 in de dagen van Blum en Salengro, een akkoord met de regering van De Gaulle en het ondernemersdom gesloten. Maar dat akkoord bevredigt de arbeiders nog lang niet. De vakbeweging doet nu vertwijfelde pogingen om de arbeiders uit de bedrijven te krijgen, dat wil zeggen: als bezetters er uit en als gewone nummers er om te gaan werken weer in. Maar niemand volgt die parolen op. Hier in Parijs althans zijn de bezette bedrijven nog altijd bezet. En bij Renault in Billancourt daar lus-

ten ze de C.G.T. wel rauw. Ik zou er uren over kunnen vertellen, met feiten en documenten. Heel Frankrijk is door de strijd van de arbeiders in gisting geraakt. Ik zal zorgen dat jullie van "Daad en Gedachte" zo spoedig mogelijk over het uitgebreide feitenmateriaal beschikt."

Onze Franse vriend zei ook:

"Wat zich hier in de maand mei 1968 in Frankrijk heeft afgespeeld stelt alles en alles van de laatste 40 jaren in de schaduw. Juni 1936 was tot dusver de roemrijke herinnering waarop geteerd werd. Maar mei 1968 is veel uitgebreider, veel omvangrijker en óók - en dat vooral is belangrijk - véél diepgaander dan juni '36. Wat er gebeuren gaat is nog onduidelijk. De eerstkomende dagen zijn de beslissende. Het gaat nu om de vraag of de vakbeweging, de regering en de kwistig beloften rondstrooiende patroons de massa's (om massa's en massa's gaat het inderdaad) weer in het gareel krijgen of dat de strijdende arbeiders nog weer nieuwe initiatieven zullen ontplooiën. Gebeurt dat laatste, met de beloften, de loonsverhogingen en heel dat door schrik afgedwongen pakket sociale maatregelen in zicht n i e t, dan is het natuurlijk afgelopen en zal de beweging wegebden. Wat er wél gebeuren zal als de arbeiders voet bij stuk houden weet geen mens."

+ +
+

DE LEZER, die er door ónze analyses en onze kijk op de maatschappelijke gebeurtenissen nog niet van overtuigd mocht zijn wáár bij de jongste ontwikkelingen in Frankrijk de accenten liggen, kunnen de zojuist weergegeven mededelingen misschien tot nadenken stemmen. Overigens zullen wij er vanzelfsprekend in de komende nummers van "Daad en Gedachte" nog uitgebreid op terugkomen.

=====

H A , D I E P . v . d . A .

HET GEBEURDE in de dagen vóór de jongste gemeenteraadsverkiezingen in een kleine gemeente, niet ver van de hoofdstad. Daar woont een dame, die wij, omdat haar werkelijke naam er niet toe doet, gemakshalve maar mevrouw M. Politiek-Actief zullen noemen. Zij behoorde tot de zeer enthousiaste leden van de plaatselijke P.v.d.A.-afdeling en het bestuur daarvan keurde haar waardig om die partij in de gemeenteraad te vertegenwoordigen. Dientengevolge diende zij op de kandidatenlijst te worden geplaatst en daarvoor kreeg mevrouw Politiek-Actief op een gegeven dag bezoek van enkele plaatselijke partijgoden, die even haar personalia noteren moesten.

Het scheen allemaal een onbetekende formaliteit te zijn. Maar het liep anders. Nadat de kandidate haar burgerlijke staat en haar leeftijd opgegeven had bleek aan de ontstelde kleinburgers van het afdelingsbestuur, dat mevrouw Politiek-Actief eens het levenslicht aanschouwd had in Finster-

wolde!

Finsterwolde! Dat riekte de zeer geschokte bestuurders naar regeringscommissarissen en bolsjewisten, naar recalcitrante landarbeiders en wat dies meer zij. Mevrouw Politiek-Actief mocht jarenlang een trouw volgeling van Den Uyl geweest zijn, maar om nu op de formulieren als geboorteplaats Finsterwolde te zetten, dat werd toch wel te erg. De plaatselijke partijgoden raadden haar dan ook aan om als geboorteplaats Winschoten in te vullen.

Doch zie, mevrouw Politiek-Actief bleek nog niet zo politiek verziend te zijn om daaraan gevolg te geven. Zij wenste 'n eventueel raadslidmaatschap niet met een leugen te beginnen en bedankte voor de eer van het geplaatst worden op de verkiezingslijst en tevens voor de P.v.d.A.

Wat een geluk voor de vroegere burgemeester van Groningen, de heer J. Tuin en voor zijn broer H. Tuin, voorheen burgemeester van Finsterwolde zélf, die óók beiden in Finsterwolde werden geboren, dat het ministerie van binnenlandse zaken en andere in-

stanties die over hun benoeming moesten beslissen wat andere maatstaven aanlegden dan deze P.v.d.A.-afdeling. Maar ja, helemaal verwonderlijk is het

toch ook weer niet. Nergens in Nederland is de vrees voor wat maar naar "rood" zou kunnen zwemen zó groot als in die partij waarvan hier sprake is.

=====

E E N T R O T Z K I S T E C O N T R A R E G I S D E B R A Y

DE AMERIKAANSE trotskiste Raya Dunayevskaya, die lang geleden gedurende zekere tijd een der secretaressen van Leo Trotzki schijnt te zijn geweest, heeft zich in een uitvoerige bespreking in het Amerikaanse blad "News and Letters" uitermate kritisch uitgelaten over het boekje "Revolutie in de revolutie" van de Fransman Régis Debray. Zoals men verwachten kon is haar kijk op Debray en op de in Zuid-Amerika woedende guerilla's een gans andere dan die, waarvan wij blijk hebben gegeven toen wij onlangs in "Daad en Gedachte" aan het boekje van Debray enige aandacht besteedden 1). Beschouwden wij de opvattingen die Debray huldigt, de situaties, die hij beschrijft, enzovoorts, enzovoorts, karakteristiek voor landen, waar de kapitalistische verhoudingen nog maar nauwelijks zijn begonnen en waar in geen geval een modern proletariaat in West-Europese of Amerikaanse zin bestaat, voor Raya Dunayevskaya wringt de schoen geenszins daar. Zij verwijt Debray niet, dat hij in termen, die aan de klassenstrijd van de moderne arbeider ontleend zijn een beweging beschrijft, die met de arbeidersstrijd totaal niets heeft uit te staan, nee Raya Dunayevskaya is terstond bereid wat het sociale klimaat in de latijns-Amerikaanse landen betreft in precies dezelfde vergissingen te vervallen als Debray.

Dat is niet verwonderlijk. De trotskisten bijvoorbeeld hebben de Boliviaanse revolutie uit 't begin van de jaren '50 altijd als een van hun paradepaardjes beschouwd, trokken uit die omwenteling, die - ofschoon de arbeiders er een grote rol in speelden - een burgerlijk karakter had, lessen, die voor de arbeidersstrijd in de hele wereld van betekenis zouden zijn. De trotskisten hebben altijd precies als Trotzki zelf de sociale bewegingen in landen als Spanje, Rusland, China, Engeland, Duitsland, Frankrijk over een en dezelfde kam geschoren zonder met maatschappelijke verschillen rekening te houden.

Wat Raya Dunayevskaya aan Debray verwijt is niet, dat zijn "guerilla" de "guerilla" in een achterlijk land is, die door half-proletariërs, lompenproletariërs en hoofdzakelijk boeren wordt gevoerd, nee zij verwijt hem dat hij een voorstander van de "guerilla" is, omdat Debray de taak, die volgens de trotskistische leer aan de partij toevalt door de "guerilla" wil laten vervullen.

Raya Dunayevskaya zegt niet tegen Debray: "Jouw guerilla is weliswaar zelfstandig optreden, maar het is géén arbeidersoptreden", nee, zij valt niet over het lompenproletarische- en boerenkarakter der beweging, zij keert zich er tegen, dat Debray voorstander van een zelfstandig optreden is. Dat zulks niet eens helemaal wáár is, dat ook de bewegingen die Debray als voorbeeld neemt, zoals de revolutionaire oorlog van Fidel Castro, wel degelijk een voorhoede-karakter hebben, doet hier niet terzake. De kritiek van de trotskiste op de vriend van Che Guevara is interessant omdat zij laat zien wat in elk geval Raya Dunayevskaya's eigen opvattingen zijn. Leve de partij, weg met alles dat naar zelfstandigheid zweemt! Dáár komt het op neer. En hoe het daarbij dan met onze trotskiste gesteld is blijkt o.a. hieruit, dat zij Mao een marxist noemt en Debray als een kleinburgerlijk intellectueel karakteriseert. Dat is hij inderdaad, zéker een typische intellectueel. Maar is het hele trotskisme niet burgerlijk, doordrenkt van de theorieën, die op de ervaringen van de burgerlijke revolutie in Rusland zijn geënt?

1) "Daad en Gedachte", mei 1968, blz. 9 en 10.

=====